

СТАН І ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН В СИСТЕМІ БАЗОВОЇ ОСВІТИ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗІВ

Кандидат педагогічних наук, доцент **О.М. Худолій**,
ст.викладач **А.В. Забора**

Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Для оптимізації проходження навчального матеріалу з «ТМФВ» і «Гімнастики» складемо тематичний план з урахуванням очікуваного позитивного впливу засвоєного матеріалу на навчання. Так, вивчення теми «Техніка гімнастичних вправ» планувалося після засвоєння теми «Техніка фізичних вправ» в курсі ТМФВ, а вивчення теми «Особливості розвитку рухових здібностей в гімнастиці» — після оволодіння матеріалом теми «Засоби і методи фізичного виховання» (табл. 1).

підйому махом вперед на брусах, оцінка за знання методики розвитку сили; оцінка за написання конспекту для розвитку сили.

Зареєстровані показники були піддані факторному аналізу (табл. 2). У студентів II курсу при аналізі виділилося три чинники, які визначають 79,77 % загальної варіації параметрів.

Перший чинник визначає 38,25% загальної варіації параметрів. З ним мають найбільшу кореляцію оцінка за виконання і проведення загаль-

Таблиця 1

Тематичний план-графік проходження навчального матеріалу на II курсі

Зміст	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
<i>III семестр</i>																						
ТМФВ	+	+	+	+	+	+	+	+	+													
1. Фізичне виховання в системі освіти і виховання	л	п	п																			
2. Засоби і методи фізичного виховання				л	л	п	п	п	п													
Гімнастика					+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
1. Основи техніки гімнастичних вправ				л	л																	
2. Техніка вправ на приладах							п	п	п													
3. Техніка опорних стрибків										п	п											
4. Техніка акробатичних вправ												п	п	п								
5. Особливості розвитку рухових здібностей в гімнастиці															л	л	п	п	п	п	п	п
<i>IV семестр</i>																						
ТМФВ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
4. Теорія і методика розвитку рухових здібностей	л	л	л	п	п	п	п	п														
3. Навчання фізичним вправам									л	л	л	п	п	п	п	п	п	п	п	п	п	п
Гімнастика						п	п	п	п													
1. Особливості розвитку рухових здібностей в гімнастиці										л	л	л										
2. Основи навчання руховим діям в гімнастиці																						
3. Навчання вправам гімнастичного багатоборства													п	п	п	п	п					
4. Технологія навчання вправам шкільної програми																			п	п	п	п

Дослідження проводилися на факультеті фізичної культури Харківського державного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. В дослідженні брали участь студенти II курсу (82 чол.).

В процесі дослідження реєструвалися: оцінка за знання тем, оцінка за уміння проводити комплекси загальнорозвиваючих вправ в русі, для м'язів ніг, з гімнастичною палицею, оцінка за знання методики навчання стійці на голові, перевороту боком, стрибку ноги нарізно через коня,

норозвиваючих вправ (0,929; 0,829); оцінка за знання і практичне застосування методики навчання гімнастичних вправ (0,824; 0,830). Чинник отримав назву «Загальнопрофесійна підготовка».

Другий чинник визначає 37,56 % загальної варіації параметрів. З ним має позитивний зв'язок оцінка за знання і практичне застосування методики навчання (0,899; 0,863); оцінка за знання тем курсу ТМФВ («Теорія навчання» — 0,741; «Теорія і методика розвитку рухових здібностей» — 0,597).

Це свідчить про позитивний зв'язок між теоретичним засвоєнням матеріалу і можливістю реалізації його на практиці. Чинник отримав назву «Міжпредметні зв'язки ТМФВ з спортивно-педагогічними дисциплінами».

Третій чинник визначає 24,17 % загальної варіації параметрів. З чинником найбільшу кореляцію мають показники, які характеризують проходження курсу «ТМФВ». Чинник отримав назву «Професійно-теоретична підготовка».

Таблиця 2
Результати факторного аналізу

Зміст	1	2	3	h ²
1. Засоби і методи фізичного виховання		0,353	-0,818	0,876
2. Техніка фізичних вправ			-0,941	0,894
3. Теорія і методика розвитку рухових здібностей		0,597	-0,590	0,705
4. Теорія навчання		0,741		0,640
5. ЗРВ в русі	0,929			0,944
6. ЗРВ для м'язів ніг	0,829	0,475		0,938
7. ЗРВ з гімнастичною палицею	0,806			0,723
8. Методика навчання стійці на голові	0,824			0,734
9. Методика навчання перевороту боком	0,654	0,322	-0,326	0,637
10. Методика навчання стрибку ноги нарізно через коня	0,830			0,754
11. Методика навчання підйому переворотом		0,899		0,830
12. Методика навчання підйому махом уперед	0,323	0,684	0,447	0,773
13. Методика розвитку сили		0,863	-0,306	0,850
14. Конспект для розвитку сили		0,842	-0,352	0,868
	4,272	4,195	2,700	11,167
Вклад факторів в загальну дисперсію, %	38,257	37,565	24,178	100

Таким чином, структуризація дисциплін спортивно-педагогічного циклу відповідно до курсу «ТМФВ» позитивно впливає на знання і практичне застосування методики навчання і розвитку рухових здібностей.

Детальніше розглянемо динаміку засвоєння знань у студентів II курсу після серії занять «ТМФВ» і «Гімнастики». Для оцінки знань використовувалися «семантичні простори», побудовані на основі результатів тестування за такою схемою:

	Максимально відмінні	Максимально подібні
Згинання—розгинання виконання рук в упорі на паралельних брусах	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9	
П'ятикратне згинання—розгинання рук в упорі на швидкість		

Аналізувалися попарно такі вправи:

1. Згинання—розгинання рук в упорі на паралельних брусах.
2. П'ятикратне виконання згинання—розгинання рук в упорі на швидкість.
3. Ривком підйом в упор на брусах.
4. Розмахування з мінімальним збільшенням маху вперед.
5. Розмахування за заданою амплітудою.
6. Розмахування з підльотом та мінімальним збільшенням амплітуди.
7. З упору на зігнутих руках махом вперед випрямити руки.
8. З упору на передпліччях підйом махом вперед.
9. З упору на руках на похилих брусах підйом махом вперед.

Для побудови семантичних просторів використовувався факторний аналіз.

Можливість використання семантичних просторів для контролю процесу засвоєння знань базується на такій їх особливості. В залежності від ступеня оволодіння знаннями в певній предметній області вимірність простору і розташування в ньому первинних понять може суттєво варіюватися. Як встановлено в дослідженнях [1; 2; 5], загальна закономірність «поведінки» семантичних просторів у досліджуваних така: з підвищенням досвіду і компетентності вимірність семантичного простору зменшується, поняття, що представляють певну галузь знань, утворюють чітку і організовану структуру.

Таким чином, семантичний простір з підвищенням компетентності має тенденцію до змін. Можна уявити, що співставлення на різних етапах навчання семантичного простору того, хто навчається (наприклад, студента), дасть можливість виявити ті розділи, які не зайняли чіткого місця в структурі його знань. На них і може зосередити свою увагу викладач.

На думку Т.А. Гаврилової, К.Р. Червінської [1], семантичні простори найбільш ефективні для виявлення структури знань експертів з подальшим використанням їх для оцінки засвоєння студентами знань певної предметної галузі.

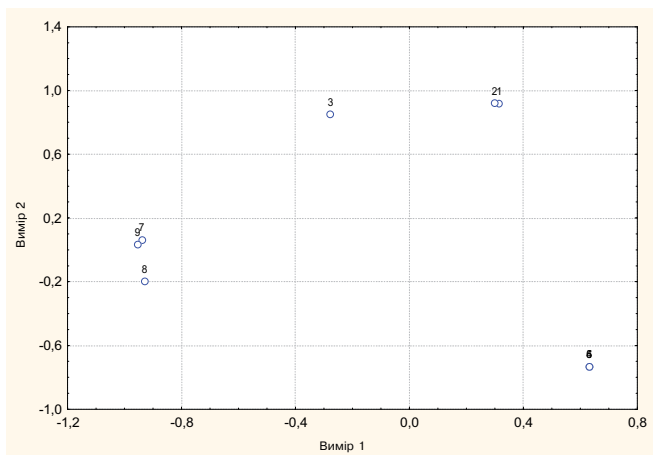
В попередній статті було проаналізовано зміну семантичного простору знань теми «Методика навчання гімнастичним вправам» у студентів факультету фізичного виховання в залежності від етапів навчання [6].

Проілюструємо вищевикладене на прикладі порівняння семантичних просторів знань за вказаною темою у групі експертів та студентів в процесі засвоєння теми.

Результати дослідження представлені на мал. 1, 2, 3, 4.

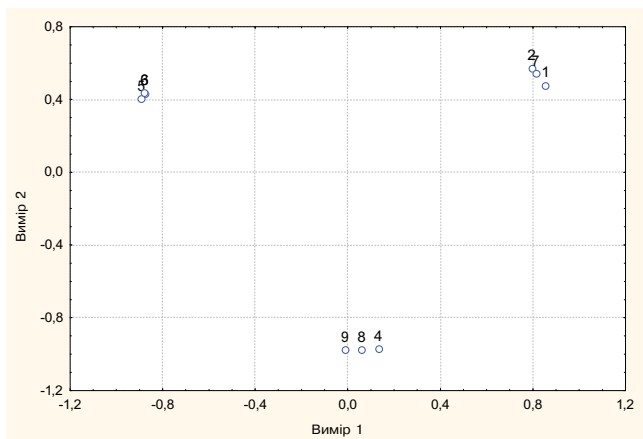
Аналіз семантичного простору викладачів свідчить про високу ступінь структуризації знань. Особливістю є утворення трьох плеяд. Між утвореними плеядами поляризації не спостерігається, що свід-

чить про високу компетентність викладачів. Семантичний простір має чітко визначені вісі. I вісь — спеціальна силова підготовка, II вісь — спеціальна рухова і технічна підготовки. Вправи однієї спрямованості утворюють чітко виражені плеяди, такі, як: 1) вправи спеціальної силової підготовки; 2) вправи на керування рухами; 3) підводящі вправи і вправи в цілому (мал. 1).

Мал. 1. Семантичний простір методики навчання у викладачів

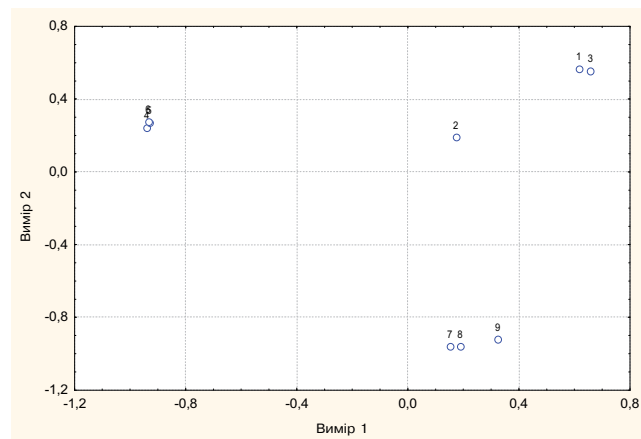
До вивчення теми «Методика навчання гімнастичним вправам» у студентів другого курсу спостерігається чіткий семантичний простір, який характеризується утворенням трьох плеяд, в які ввійшли різномірні вправи, що свідчить про низьку компетентність студентів на початку навчання (мал. 2).

Мал. 2. Семантичний простір методики навчання у студентів до лекції

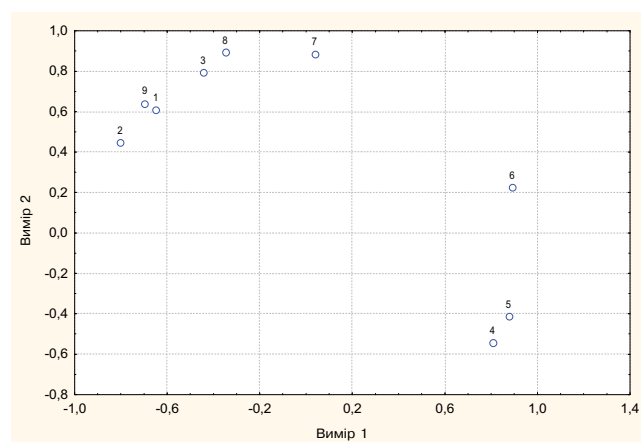
Після лекції спостерігається структуризація знань студентів. На вісі I поляризувались показники спеціальної силової підготовки і керування рухами, на вісі II розмістилися підводящі вправи і вправа в цілому. Такий семантичний простір

свідчить про те, що проблемна ситуація, яка була поставлена перед студентами на лекції, дала змогу вірно виділити плеяди однотипних завдань, але при цьому спостерігається поляризація показників, що позитивно впливають на кінцевий результат (мал. 3).

Мал. 3. Семантичний простір методики навчання у студентів після лекції

Після виконання домашніх завдань по написанню програм навчання п'яти вправам шкільної програми і розробки програм розвитку сили, проходження за цими розділами навчальної практики семантичний простір методики навчання змінився. На вісі I розташувалися і утворили одну плеяду вправи силової підготовки, підводящі вправи і вправа в цілому, на вісі II — вправи на керування рухами. Між утвореними плеядами поляризації не спостерігається, що свідчить про те, що студенти вірно розуміють позитивний вплив вправ на кінцевий результат, але при цьому пріоритетним є розвиток спеціальної сили (мал. 4). Семан-

Мал. 4. Семантичний простір методики навчання у студентів після навчальної практики

тичний простір студентів наближається до семантичного простору експертів.

Висновки

1. Структуризація дисциплін спортивно-педагогічного циклу відповідно до курсу «ТМФВ» позитивно впливає на знання і практичне застосування методики навчання і розвитку рухових здібностей студентами II курсу.

2. Аналіз динаміки засвоєння знань у студентів II курсу після серії занять «ТМФВ» і «Гімнастики» показав:

— лекційний курс, побудований за принципом від загального до конкретного, дає змогу у вірному напрямку структурувати знання студентів;

— після виконання домашніх завдань з написання програм навчання п'яти вправам шкільної програми і розробки програм розвитку сили, проходження за цими розділами навчальної практики семантичний простір методики навчання змінився і свідчить про те, що студенти вірно розуміють позитивний вплив вправ на кінцевий результат. Їх семантичний простір наближається до семантичного простору експертів.

3. Технологія підготовки включає такі структурні елементи, як: лекція—семінар—самостійна робота, підготовка творчих завдань—практичні заняття (методичні, демонстраційні та навчальна практика)—розробка творчих уроків—навчальна практика.

Література

1. Гаврилова Т.А., Червинская К.Р. Извлечение и структурирование знаний для экспертных систем. — М.: Радио и связь, 1992. — 200 с.
2. Кук Н.М., Макдональд Дж. Формальная методология приобретения и представления экспертных знаний. — ТИИЭР. — Т. 74, № 10. — 1986. — С. 145—155.
3. Петренко В.Ф. Психосемантика сознания. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. — 208 с.
4. Талызина Н.Ф. Теоретические основы контроля в учебном процессе. — М.: Знание, 1983. — 96 с.
5. Терехина А.Ю. Представление структуры знаний методами многомерного шкалирования. — М.: ВНИИСИ, 1988. — 53 с.
6. Забора А.В. Зміст і технологія професійної підготовки вчителя фізичної культури // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Збірник наукових праць. — Харків: ХДПУ, 2000. — Вип. 12. — С.149—155.

ПРОБЛЕМИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ФІЗКУЛЬТУРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Викладач кафедри ТМФВ *І.В. Луцук*

Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

Створення науково обґрунтованої системи підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності в галузі фізичної культури є однією з актуальних педагогічних проблем у вищій школі. Головними завданнями залишаються постійне підвищення якості і ефективності навчання, в тому числі через розробку сучасного програмово-методичного забезпечення навчального процесу. Цього потребує і прийнятий минулого року Закон України «Про вищу освіту» [1], в якому визначається, що зміст вищої освіти представляє собою «обумовлену цілями та потребами суспільства систему знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва», а зміст навчання складають «структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації».

Професійна підготовка студентів визначається комплексом загальнонаукових і спеціальних знань, умінь і навичок, певними вимогами щодо фізичних, психічних, інтелектуальних і моральних якостей особистості, які б дозволили їй ефек-

тивно виконувати професійні обов'язки. Законом України «Про вищу освіту» встановлюється, що «якість вищої освіти — сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства».

В систему професійно-педагогічної підготовки входить сукупність форм, методів і заходів в усіх структурних ланках навчально-виховної роботи у вузі. Разом з цим вона повинна відображати взаємозв'язок і певну логічну послідовність як в навчальному плані в цілому, так і у вивченні окремих дисциплін.

При цьому педагогічна система, в якій буде діяти майбутній спеціаліст, розуміється як сукупність структурних (зміст навчання, діяльність і комунікація вчителя і учня) і функціональних (розвиток конструктивної, організаційної, гностичної, комунікативної і рухової функцій спеціаліста) компонентів, які підпорядковані загальній меті [4].

Тому вирішення завдань по наблизенню навчальних програм, за якими відбувається підготовка фахівців, до умов майбутньої професії повинно